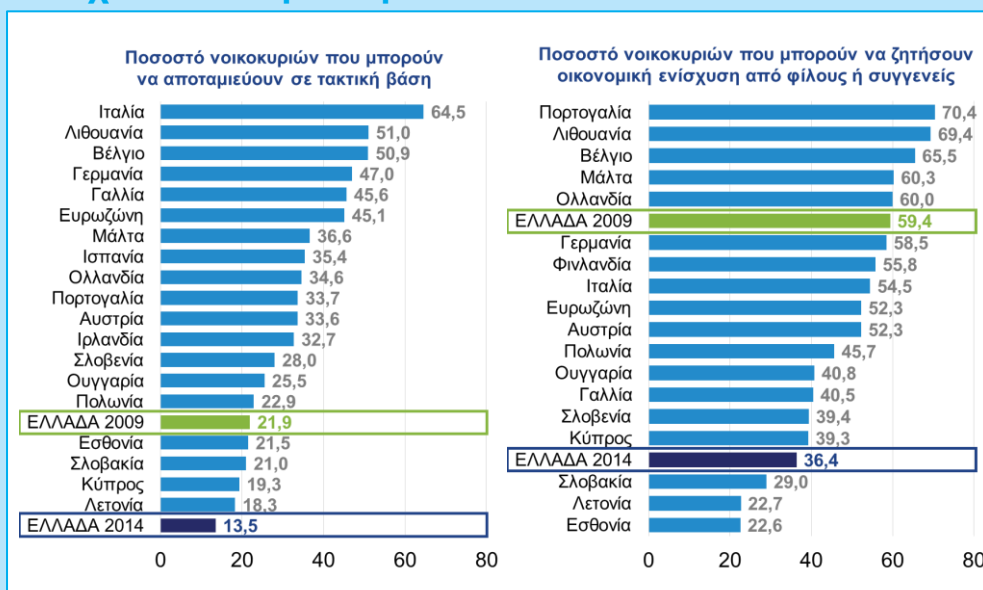

Νοικοκυριά σε απόγνωση... με σπίτι και αυτοκίνητο, αλλά χωρίς λεφτά!

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Μετά από μία δεκαετία ευημερίας με δανεικά, τα ελληνικά νοικοκυριά, από το 2009 και μετά, έχουν υποστεί μία από τις μεγαλύτερες, σε καιρό ειρήνης, απομειώσεις του βιοτικού τους επιπέδου, του εισοδήματος και της περιουσίας τους. Στα ασθενέστερα, ιδίως, οικονομικά στρώματα, η φτώχεια, η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός προβάλλουν ως παγιωμένες καταστάσεις, που δεν μπορούν να ανατραπούν παρά μόνο με την ταχεία επιστροφή συνθηκών υγιούς ανάκαμψης της ιδιωτικής οικονομίας. Για τη μεγάλη μάζα των νοικοκυριών, πάντως, οι προκλήσεις από την χειροτέρευση των κοινωνικοοικονομικών τους χαρακτηριστικών αντιμετωπίζονται χωρίς να προκαλούνται συστημικές ασυνέχειες, όπως προκύπτει από την [Έρευνα Χρηματοδότησης και Κατανάλωσης Νοικοκυριών](#), που διενεργεί περιοδικά, για όλες τις χώρες της Ευρωζώνης, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Αν και, σε σχετικά μεγάλο βαθμό, τα ελληνικά νοικοκυριά ζουν σε δικό τους σπίτι και έχουν αυτοκίνητο (και αρκετό εξοχικό), οι τραπεζικές καταθέσεις τους είναι κατά κανόνα πολύ χαμηλές, και συναντούν μεγάλες δυσκολίες στην εξυπηρέτηση των δανείων τους. Οι οικογένειές τους περιλαμβάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό συνταξιούχους και μη εργαζόμενα μέλη απ' ό,τι παλαιότερα, δεν μπορούν να αποταμιεύσουν σε σταθερή βάση, αλλά ούτε ζητούν πλέον οικονομική βοήθεια από φίλους ή συγγενείς, ενώ μερικοί χρωστούν περισσότερο από όσο αξίζει η περιουσία τους (και όχι μόνο στα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα), κ.ο.κ.. Η οικογένεια, αν και εξασθενημένη, δρα ακόμη ως δίχτυ κοινωνικής ασφάλειας και προστασίας. Οι αντοχές, βεβαίως, εξαντλούνται και οι νέοι, κυρίως, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο εργασιακό περιβάλλον που τους εμπνέει να φτιάξουν την ζωή τους. Σε κάθε περίπτωση, τα προβλήματα δεν λύνονται μόνο με την ανακατανομή εισοδημάτων από τους περισσότερο στους λιγότερο ικανούς ή τυχερούς στην παραγωγική διαδικασία. Το μόνο που κάνει η πολιτική αυτή είναι να διαιωνίζει την φτώχεια και την ανημπορία, με την υπερφορολόγηση των πιο παραγωγικών στρωμάτων να στερεί από τους ανθρώπους που υποφέρουν, τις δουλειές που θα τους βοηθήσουν να ορθοποδήσουν. Επιπλέον, η διατήρηση περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων είναι αντιπαραγωγική καθώς εμπνέει τα ελληνικά νοικοκυριά να επενδύουν τις αποταμιεύσεις τους κατά το δοκούν, εξασθενώντας την ροπή προς αποταμίευση καθώς οι επιλογές εναλλακτικών τοποθετήσεων, μετά την κατάρρευση και της οικοδομής, είναι περιορισμένες. Αλλά ούτε και οι ξένοι επενδυτές θα επιλέξουν να φέρουν τα λεφτά τους σε μία χώρα όπου δεν υπάρχει βεβαιότητα ότι οι ροές κεφαλαίων με το εξωτερικό είναι διασφαλισμένες. Ταυτόχρονα, το κόστος για την οικονομία είναι τεράστιο καθώς οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων επιτρέπουν στην κυβέρνηση να κωλυσιεργεί στην εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής, μιας και δεν υπάρχουν σοβαρές πιέσεις μαζικής φυγής των καταθέσεων από τις τράπεζες κάθε φορά που αυξάνεται η αβεβαιότητα, όπως γινόταν πριν την επιβολή τους.
- Το οικονομικό κλίμα υποχώρησε στις 92,9 μονάδες τον Φεβρουάριο του 2017, κυρίως λόγω της σημαντικής πτώσης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης σε επίπεδα 2012, αλλά και της κάμψης των προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο. Η ανάκαμψη του όγκου λιανικών πωλήσεων πλην καυσίμων που είχε αρχίσει από το 3^ο τρίμηνο του 2016 (+3,7%), αποδυναμώθηκε ελαφρά το τελευταίο τρίμηνο του 2016 (+2,3%), λόγω της σημαντικής υποχώρησης που σημειώθηκε τον Δεκέμβριο 2016 (-0,9%).

Φτώχεια και... φιλότητα!

Ποσοστό νοικοκυριών που μπορούν να αποταμιεύουν σε τακτική βάση (2014) και ποσοστό νοικοκυριών που μπορούν να ζητήσουν οικονομική ενίσχυση από φίλους ή συγγενείς (2014)
(Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, *Household Finance and Consumption Network (HFCN)*, Δεκ. 2016)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Με την ευγενική χορηγία:

Μιχάλης Μασουράκης

Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr

T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος

Senior Advisor

E: mmitsoopoulos@sev.org.gr

T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας

Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr

T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Η ακτινογραφία του ελληνικού νοικοκυριού μέσα στην κρίση

Η μακροχρόνια κρίση και ύφεση από το 2009 και μετά, που ακολούθησε μία δεκαετία ευημερίας που βασίστηκε εν πολλοίς στο δανεισμό (ιδιωτικό και δημόσιο) έχει αφήσει το αποτύπωμά της στην κοινωνική και την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών. Μέσα σε μία πενταετία, από το 2009 μέχρι το 2014, έχει αυξηθεί σημαντικά το ποσοστό των νοικοκυριών με 1-2 άτομα και έχει συρρικνωθεί αντίστοιχα το ποσοστό των νοικοκυριών με 3-4 άτομα, χωρίς, όμως, να έχουμε ακόμη προσεγγίσει τους μέσους όρους στην Ευρωζώνη, όπου η τάση να ζει κανείς μόνος του ή σε ζευγάρι είναι πολύ μεγαλύτερη (**Δ01**). Το 72% των ελληνικών νοικοκυριών διαθέτουν ιδιόκτητο σπίτι (και από αυτούς το 16% έχει στεγαστικό δάνειο), ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά στην Ευρωζώνη είναι 61.2% και 32%, με αυτούς που νοικιάζουν στην Ελλάδα να είναι αναλογικά λιγότεροι. Όσον αφορά στην ηλικία του οικογενειάρχη, αν και το 2014 δεν υπάρχουν πλέον μεγάλες διαφορές μεταξύ Ελλάδος και Ευρωζώνης, αξίζει να αναφερθεί ότι το 2009 και μετά έχει αυξηθεί το ποσοστό των νοικοκυριών με οικογενειάρχη ηλικίας 45-54 ετών, πιθανόν λόγω επανένταξης στο νοικοκυριό ανέργων παιδιών, ενώ έχει μειωθεί αντίστοιχα το ποσοστό των νοικοκυριών με οικογενειάρχες σε νεότερες ηλικίες. Επίσης, έχει αυξηθεί το ποσοστό των νοικοκυριών όπου η ηλικία του οικογενειάρχη είναι άνω των 65 ετών και, ιδίως, άνω των 75 ετών, αποτέλεσμα ίσως της ομαδικής συμβίωσης μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων ή της φροντίδας παιδιών από τους παππούδες και τις γιαγιάδες τους λόγω της ανεργίας και της οικονομικής δυσπραγίας των γονέων τους. Η εικόνα αυτή είναι συμβατή με στοιχεία με την εργασιακή κατάσταση του Έλληνα οικογενειάρχη, όπου έχουν αυξηθεί τα ποσοστά των νοικοκυριών με οικογενειάρχες συνταξιούχους ή μη εργαζόμενους, και έχουν αντίστοιχα συρρικνωθεί τα ποσοστά των νοικοκυριών με οικογενειάρχες μισθωτούς ή αυτοαπασχολούμενους. Έχει ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι τα νοικοκυριά με οικογενειάρχη αυτοαπασχολούμενο μειώθηκαν συγκριτικά περισσότερο από εκείνα που ο οικογενειάρχης είναι

μισθωτός, καθώς οι δυσμενείς επιπτώσεις της κρίσης έπληξαν σε μεγαλύτερο βαθμό τους αυτοαπασχολούμενους. Τέλος, φαίνεται να μειώνονται τα ποσοστά των νοικοκυριών που ο οικογενειάρχης έχει αντιστοίχως πρωτοβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς άνθρωποι με πρωτοβάθμια μόνο εκπαίδευση αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες σε περιβάλλον κρίσης και ύφεσης, και άνθρωποι με τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιμετωπίζουν, σε ένα δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, και την προοπτική μετανάστευσης στο εξωτερικό.

Τα νοικοκυριά με οικογενειάρχη αυτοαπασχολούμενο μειώθηκαν συγκριτικά περισσότερα από εκείνα που ο οικογενειάρχης είναι μισθωτός, καθώς οι δυσμενείς επιπτώσεις της κρίσης έπληξαν σε μεγαλύτερο βαθμό τους αυτοαπασχολούμενους.

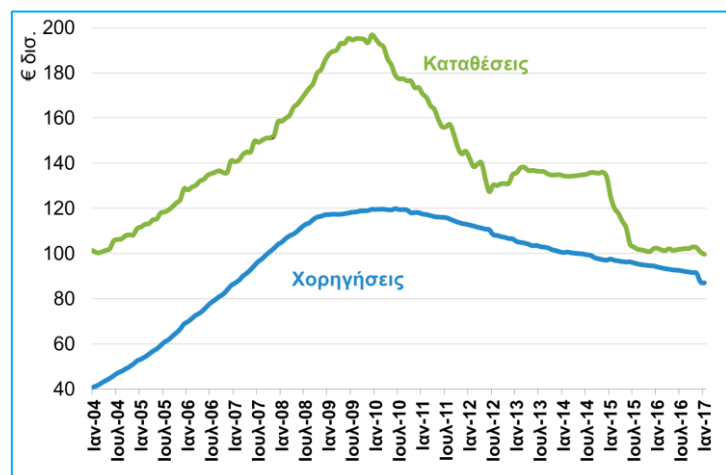
Δ01: Διάρθρωση νοικοκυριών (*Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Household Finance and Consumption Network (HFCN), Δεκ.2016*)

	Ελλάδα		Ευρωζώνη	
	2009	2014	2009	2014
(% νοικοκυριών)				
Σύνολο νοικοκυριών	100	100	100	100
Μέγεθος νοικοκυριών				
1	20,1	25,7	32,0	32,9
2	28,3	29,5	32,2	31,7
3	24,2	19,9	16,3	16,1
4	23,3	19,1	14,0	13,9
> 5	4,1	5,9	5,6	5,4
Οικιστική κατάσταση				
Ιδιοκτήτης	58,5	60,6	40,6	41,5
Ιδιοκτήτης με στεγαστικό	13,9	11,4	19,2	19,7
Ενοικιαστής, κ.α.	27,6	27,9	40,2	38,8
Ηλικία οικογενειάρχη				
16-34	15,1	12,5	15,9	14,4
35-44	20,7	18,0	19,5	17,8
45-54	17,7	19,9	19,9	20,0
55-64	18,6	18,0	17,1	18,0
65-74	15,5	16,1	14,5	14,8
75+	12,4	15,4	13,2	15,0
Εργασιακή κατάσταση οικογενειάρχη				
Μισθωτός	39,7	36,5	48,3	48,2
Αυτοαπασχολούμενος	18,9	14,4	9,0	8,7
Συνταξιούχος	34,7	39,3	31,9	30,9
Μη εργαζόμενος	6,6	9,8	10,8	12,1
Επίπεδο εκπαίδευσης οικογενειάρχη				
Πρωτοβάθμια	45,7	39,3	33,1	32,0
Δευτεροβάθμια	33,4	42,4	42,1	41,6
Τριτοβάθμια	20,8	18,3	24,8	26,4

Στην δεκαετία πριν από την κρίση, το χρέος των νοικοκυριών εκτοξεύθηκε στα ύψη καθώς απελευθερώθηκε πλήρως η στεγαστική και η καταναλωτική πίστη. Η διαθέσιμη ρευστότητα με σχετικά χαμηλά τραπεζικά επιτόκια, σε ένα περιβάλλον αύξησης της απασχόλησης και των εισοδημάτων, λόγω και της διόγκωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων που χρηματοδοτούνταν από εξωτερικό δανεισμό, έδωσε την ευκαιρία για πρώτη φορά σε μεγάλα στρώματα του πληθυσμού να αποκτήσουν σπίτι και αυτοκίνητο, και να επεκτείνουν την καταναλωτική τους δαπάνη με την βοήθεια πιστωτικών καρτών και άλλων τραπεζικών δανείων προς ιδιώτες (Δ02). Το 2014, το 72,1% των νοικοκυριών είχε ιδιόκτητη κύρια κατοικία, με το 35,7% των νοικοκυριών να έχει και πρόσθετα ακίνητα στην κατοχή του, το 70,6% των νοικοκυριών έχει αυτοκίνητο και ένα 15,7% των νοικοκυριών έχει κάποια ατομική επιχείρηση (από 9,8% των νοικοκυριών το 2009 πριν την κρίση, Δ03), καθώς αυξήθηκε η λεγόμενη «επιχειρηματικότητα ανάγκης». Το 73,9% των νοικοκυριών διέθετε καταθέσεις σε τράπεζες, διάμεσης αξίας €2 χιλ., και ένα πολύ μικρό μονοψήφιο ποσοστό νοικοκυριών διέθετε και άλλα χρηματοοικονομικά επενδυτικά προϊόντα, όπως ομόλογα, μετοχές, αμοιβαία κεφάλαια κτλ. Σε σχέση με τα προ κρίσης (2009) επίπεδα, τα χαρακτηριστικά αυτά δεν έχουν αλλάξει ουσιαστικά, πέραν της μείωσης των περιουσιακών αξιών και των εισοδημάτων που έφερε η μεγάλη ύφεση (Δ04).

Δ02: Καταθέσεις και χορηγήσεις – νοικοκυριά
(Τράπεζα της Ελλάδος, Ιαν. 2017)

Η διαθέσιμη ρευστότητα με σχετικά χαμηλά τραπεζικά επιτόκια, σε ένα περιβάλλον αύξησης της απασχόλησης και των εισοδημάτων, λόγω και της διόγκωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων που χρηματοδοτούνταν από εξωτερικό δανεισμό, έδωσε την ευκαιρία για πρώτη φορά σε μεγάλα στρώματα του πληθυσμού να αποκτήσουν σπίτι και αυτοκίνητο, και να επεκτείνουν την καταναλωτική τους δαπάνη με την βοήθεια πιστωτικών καρτών και άλλων τραπεζικών δανείων προς ιδιώτες.

Δ03: Νοικοκυριά που κατέχουν μη χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία: ποσοστό νοικοκυριών και διάμεση περιουσία σε € χιλ. ανά κατηγορία (ECB, The Household Finance and Consumption Survey, Δεκ. 2016)

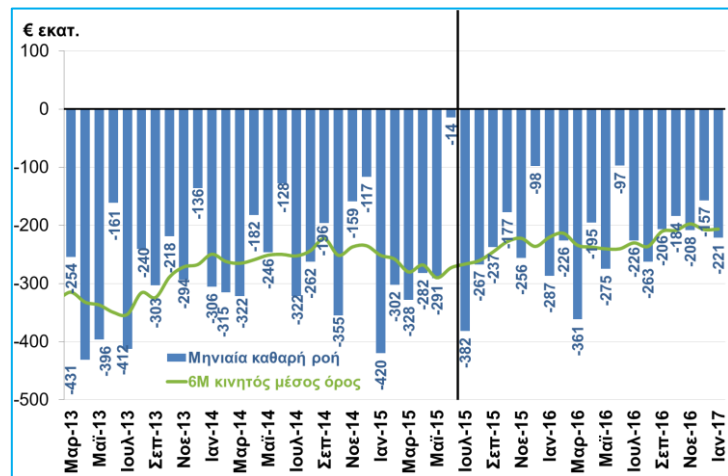
	2009		2014	
	%	€ χιλ.	%	€ χιλ.
Σύνολο	92,2	121,8	91,9	78,2
Κύρια κατοικία	72,4	106,6	72,1	70,0
Λοιπά ακίνητα	37,9	66,0	35,7	50,0
Αυτοκίνητα	73,0	6,4	70,6	4,0
Αντικείμενα αξίας	3,4	4,3	8,7	2,0
Περιουσία ατομικής επιχείρησης	9,8	38,6	15,7	25,5

Δ04: Νοικοκυριά που κατέχουν χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία: ποσοστό νοικοκυριών και διάμεση περιουσία σε € χιλ. ανά κατηγορία (ECB, The Household Finance and Consumption Survey, Δεκ. 2016)

	2009		2014	
	%	€ χιλ.	%	€ χιλ.
Σύνολο	74,5	4,7	74,6	2,0
Καταθέσεις	73,4	3,9	73,9	2,0
Αμοιβαία κεφάλαια	1,2	9,4	0,5	...
Ομόλογα	0,5	...	0,3	...
Μετοχές	2,7	6,0	0,8	...
Οφειλές από τρίτους	3,9	2,7	3,4	1,6
Μη υποχρ. συνταξιοδοτικά προγρ.	3,8	11,2	1,3	3,2
Λοιπά	0,2	...	0,3	...

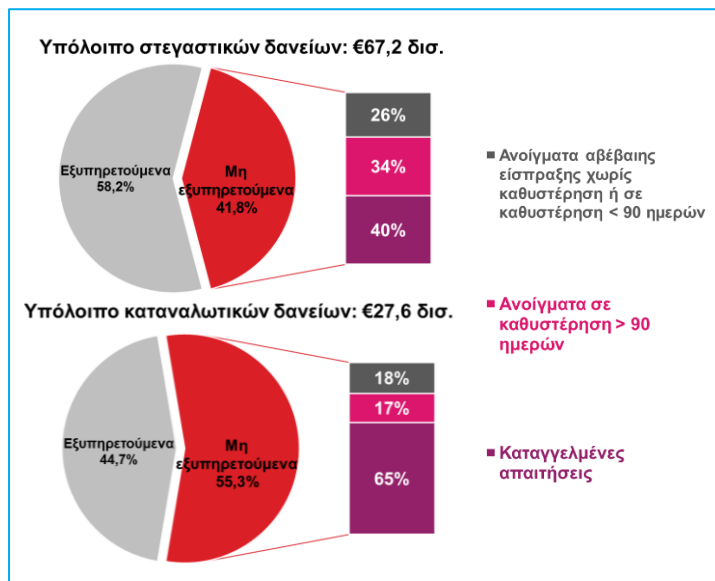

Δ05: Ροή χρηματοδοτήσεων νοικοκυριών
(Τράπεζα της Ελλάδος, Ιαν. 2017)

Με την είσοδο της χώρας στην κρίση, όχι μόνον ανακόπτεται η επέκταση στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων, αλλά επέρχεται σταδιακά και αδυναμία εξυπηρέτησης των, καθώς τα εισοδήματα μειώνονται και η ανεργία εκτοξεύεται στα ύψη. Έκτοτε, οι χρηματοδοτικές ροές (εκταμιεύσεις μείον αποπληρωμές δανείων) εξακολουθούν να είναι αρνητικές, καθώς τα νέα δάνεια (στεγαστικά και καταναλωτικά) που χορηγούνται υπεραντισταθμίζονται από την συνεχιζόμενη αποπληρωμή των παλαιών δανείων (Δ05). Τον Ιούνιο 2016, τα υπόλοιπα των στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων ανέρχονταν σε € 67,2 δισ. και € 27,6 δισ. αντιστοίχως, με το 41,8% των στεγαστικών και το 55,3% των καταναλωτικών να είναι μη εξυπηρετούμενα. Ένα ποσοστό 40% των στεγαστικών και 65% των καταναλωτικών δανείων είναι σε οριστική καθυστέρηση και οι συμβάσεις έχουν καταγγεληθεί (Δ06). Σύμφωνα με διάφορες μετρήσεις, ένα ποσοστό 30% των μη εξυπηρετούμενων στεγαστικών δανείων δεν εξυπηρετείται από πιστούχους που αν και έχουν την οικονομική δυνατότητα, επιλέγουν να μην πληρώνουν («στρατηγικοί κακοπληρωτές»). Μέχρι το 2009, το 36,6% των νοικοκυριών είχε συσσωρεύσει ιδιωτικά χρέη, με το 17,5% να έχει λάβει στεγαστικό δάνειο και το 26,1% να έχει δανεισθεί μέσω καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών.

Δ06: Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα νοικοκυριών
(Τράπεζα της Ελλάδος, Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, Ιαν. 2017)

Με την είσοδο της χώρας στην κρίση, όχι μόνον ανακόπτεται η επέκταση στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων, αλλά επέρχεται σταδιακά και αδυναμία εξυπηρέτησης των, καθώς τα εισοδήματα μειώνονται και η ανεργία εκτοξεύεται στα ύψη.

Οι αριθμοί δεν αθροίζουν λόγω της σωρευτικής συνδυασμένης χρήσης στεγαστικής και καταναλωτικής πίστης από ορισμένα νοικοκυριά (Δ07). Σε κάθε περίπτωση, το διάμεσο ελληνικό νοικοκυριό (50% των νοικοκυριών βρίσκεται άνω και κάτω του διάμεσου) είχε συσσωρεύσει χρέος € 15,1 χιλ. Όσοι είχαν λάβει στεγαστικό δάνειο, είχαν χρεωθεί με €43,7 χιλ. και όσοι είχαν καταναλωτικά δάνεια με €4,6 χιλ. Η κρίση είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί δραστικά το ποσοστό των νοικοκυριών με τραπεζικό χρέος σε 27,1%, (42,4% στην Ευρωζώνη), με ανάλογη μείωση και του υπολοίπου του δανείου, καθώς νέες εκταμιεύσεις δανείων, είτε στεγαστικών είτε καταναλωτικών,

	2009		2014	
	% νοικοκυριών	€ χιλ.	% νοικοκυριών	€ χιλ.
Ελλάδα				
Σύνολο	36,6	15,1	27,1	12,1
Στεγαστικά	17,5	43,7	13,3	35,6
Κύρια κατοικία	13,9	42,5	11,4	35,2
Λοιπά στεγαστικά	3,9	44,9	2,1	34,8
Καταναλωτικά	26,1	4,6	17,1	3,0
Δάνεια/υπερναλήψεις	5,7	8,5	2,2	5,0
Πιστωτικές κάρτες	13,7	2,1	9,0	1,5
Λοιπά καταναλωτικά	12,6	6,4	7,9	5,1
Ευρωζώνη				
Σύνολο	44,0	24,0	42,4	28,2
Στεγαστικά	23,5	74,6	23,3	77,6
Κύρια κατοικία	19,6	71,0	19,7	75,5
Λοιπά στεγαστικά	5,7	61,3	5,2	64,4
Καταναλωτικά	29,4	5,3	28,2	5,0
Δάνεια/υπερναλήψεις	10,2	1,6	8,0	1,0
Πιστωτικές κάρτες	4,3	0,9	3,5	1,0
Λοιπά καταναλωτικά	22,4	6,6	22,4	6,4

Δ07: Σύνθεση χρέους νοικοκυριών: ποσοστό νοικοκυριών με στεγαστικά/καταναλωτικά δάνεια και υπόλοιπο δανείου σε € χιλ. ανά νοικοκυριό (διάμεσο χρέος) (ECB, The Household Finance and Consumption Survey, Δεκ. 2016)

περιορίστηκαν σημαντικά ή και εκμηδενίστηκαν. Το διάμεσο χρέος του ελληνικού νοικοκυριού το 2014 ανερχόταν σε €12,1 χιλ. ενώ στην Ευρωζώνη το αντίστοιχο νοικοκυριό επιβαρύνεται με χρέος €28,2 χιλ.. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η κατανομή των νοικοκυριών με τραπεζικό χρέος κατά κατηγορία εισοδηματικού κλιμακίου αποκαλύπτει ότι το πιο φτωχό εισοδηματικά κατώτατο 20% των νοικοκυριών έχει μεγαλύτερο χρέος από το αντίστοιχο νοικοκυριό στην Ευρωζώνη, με το ανώτατο 20% να έχει χρέος 50% ανώτερο από το διάμεσο χρέος ενώ στην Ευρωζώνη το ποσοστό αυτό υπερβαίνει το 300% (Δ08).

Στον πίνακα Δ09, παρατίθενται διάφοροι δείκτες του βαθμού υπερχρέωσης των νοικοκυριών και χρηματοοικονομικής ευπάθειας. Στην Ελλάδα, το χρέος αντιπροσωπεύει το 17,4% των περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών (25,7% στην Ευρωζώνη), το 53,3% του διαθέσιμου εισοδήματος (71,8% στην Ευρωζώνη) και η εξυπηρέτηση του απορροφά το 16,8% του διαθέσιμου εισοδήματος (13,5% στην Ευρωζώνη). Παρατίθενται, επίσης, παρόμοιοι δείκτες για την επιβάρυνση με στεγαστικά δάνεια, που δεν διαφέρουν ουσιαστικά μεταξύ Ελλάδας και Ευρωζώνης. Μεγάλη διαφορά, όμως, παρατηρείται στον δείκτη ρευστότητας ως ποσοστού του διαθέσιμου εισοδήματος, που στην Ελλάδα είναι μόλις 2,8% (4,9% το 2009), όταν ο μέσος όρος στην Ευρωζώνη είναι 16,7%. **Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν ότι τα ελληνικά νοικοκυριά κατά κανόνα δεν είναι υπερχρεωμένα, αν και συναντούν μεγαλύτερη**

δυσκολία στην εξυπηρέτηση των δανείων τους, και η ρευστότητα τους είναι πολύ πιο συμπιεσμένη, σε σχέση με τα νοικοκυριά στην Ευρωζώνη.

Σημειώνεται, επίσης, ότι ο λόγος χρέους προς διαθέσιμο εισόδημα που είναι 53,3% στην Ελλάδα είναι πολύ χαμηλότερος της Ιρλανδίας (102,1%), της Ισπανίας (141,8%), της Πορτογαλίας (198,5%), της Ολλανδίας (177,1%) και της Κύπρου (251%). Σε όλες αυτές τις χώρες, πάντως, ο λόγος εξυπηρέτησης του χρέους προς εισόδημα δεν διαφέρει δραματικά από εκείνον των ελληνικών νοικοκυριών, με την εξαίρεση της Κύπρου όπου είναι υπερδιπλάσιος και ανέρχεται σε 35,7%.

Δ08: Σύνθεση χρέους νοικοκυριών κατά εισοδηματικά κλιμάκια και ηλικία οικογενειάρχη, 2014 (ECB, The Household Finance and Consumption Survey, Δεκ. 2016)

	Ελλάδα		Ευρωζώνη	
	% νοικοκυριών	€ χιλ.	% νοικοκυριών	€ χιλ.
Σύνολο	27,1	12,1	42,4	28,2
Εισόδημα				
Χαμηλότερο 20%	17,6	9,7	23,5	6,8
20 – 40	18,1	5,4	32,5	8,1
40 – 60	27,0	11,4	42,9	17,0
60 – 80	32,3	15,5	52,5	37,0
80 – 90	39,2	11,5	58,8	61,5
90 – 100%	41,8	17,7	62,1	89,6
Ηλικία οικογενειάρχη				
16 – 34	19,4	3,8	54,6	17,2
35 – 44	37,8	14,2	60,9	54,2
45 – 54	38,6	16,0	54,9	37,2
55 – 64	36,1	14,9	41,9	18,2
65 – 74	18,7	4,2	24,4	10,0
75 +	5,0	...	9,3	3,9

Στον πίνακα **Δ10**, μπορούμε, επίσης, να δούμε πως κατανέμεται ο δείκτης χρέους προς εισόδημα και εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα στα νοικοκυριά, δεδομένων των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών τους. Ο λόγος χρέους προς εισόδημα, που για το διάμεσο νοικοκυριό είναι 53,3%, ανεβαίνει στο 328,7%, και ο λόγος εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα, που για το διάμεσο νοικοκυριό είναι 16,8%, ανεβαίνει σε 69,7%, στο φτωχότερο εισοδηματικά 20% των νοικοκυριών. Για συγκριτικούς λόγους και μόνο, παρατηρείται ότι ο λόγος εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα στο φτωχότερο εισοδηματικά 20% των νοικοκυριών ανέρχεται σε 47,3% στην Ισπανία και 145% στην Κύπρο, ενώ ο λόγος χρέους προς εισόδημα σε 405,3% και 832,5% αντιστοίχως. Διεθνώς, οι τράπεζες συνήθως δεν δανείζουν σε πελάτες όταν ο λόγος εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα υπερβαίνει το 35-40%. Όπως φαίνεται στον πίνακα **Δ08**, στην Ελλάδα το ποσοστό των νοικοκυριών που έχει χρέος στο κατώτατο αυτό εισοδηματικό κλιμάκιο ανέρχεται σε 17,6% και κάθε

Δ09: Δείκτες δανειακής επιβάρυνσης και οικονομικής φερεγγυότητας (ECB, *The Household Finance and Consumption Survey*, Δεκ. 2016)

	Ελλάδα		Ευρωζώνη	
	2009	2014	2009	2014
Χρέος / Περιουσία	14,8	17,4	22,2	25,7
Χρέος / Εισόδημα	47,2	53,3	63,4	71,8
Εξυπηρέτηση χρέους / Εισόδημα	14,7	16,8	14,0	13,5
Εξυπηρέτηση στεγαστικών δανείων / Εισόδημα	16,4	18,2	16,0	15,8
Στεγαστικό δάνειο / Αξία κύριας κατοικίας	31,6	42,7	37,8	44,0
Καθαρή χρημ/νομική περιουσία / Εισόδημα	4,9	2,8	18,6	16,7

Ο λόγος εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα, που για το διάμεσο νοικοκυριό είναι 16,8%, ανεβαίνει σε 69,7%, στο φτωχότερο εισοδηματικά 20% των νοικοκυριών.

	Ελλάδα			Ευρωζώνη		
	Χρέος / εισόδημα	Εξυπηρέτηση χρέους / Εισόδημα	Χρέος / Περιουσία	Χρέος / εισόδημα	Εξυπηρέτηση χρέους / Εισόδημα	Χρέος / Περιουσία
Σύνολο	53,3	16,8	17,4	71,8	13,5	25,7
Εισόδημα						
Χαμηλότερο 20%	328,7	69,7	44,8	101,1	27,5	38,6
20 – 40	47,2	20,1	15,8	42,4	17,4	25,5
40 – 60	63,2	21,5	18,7	58,4	14,5	28,9
60 – 80	61,3	16,2	19,6	82,3	13,3	24,9
80 – 90	33,4	10,8	12,1	94,5	12,2	25,7
90 – 100%	30,8	8,1	10,4	81,5	9,7	19,2
Καθαρή περιουσία						
Χαμηλότερο 20%	105,3	19,3	116,0	27,7	10,1	117,0
20 – 40	98,9	21,3	36,4	36,7	13,4	33,7
40 – 60	59,8	16,5	15,5	144,7	16,7	33,4
60 – 80	45,8	13,7	7,6	84,5	13,6	15,1
80 – 90	47,5	13,1	6,1	73,5	11,8	10,3
90 – 100%	27,2	13,5	2,7	96,1	12,8	7,2
Μέγεθος νοικοκυριού						
1	23,2	22,0	14,9	45,5	12,8	31,1
2	46,0	15,9	14,3	53,9	11,9	20,3
3	55,9	17,8	19,3	96,5	14,9	27,0
4	75,8	15,1	18,8	107,7	14,6	26,5
5 +	90,4	14,3	22,0	98,0	14,0	30,0
Κατάσταση ιδιοκτησίας						
Ιδιοκτήτης	18,0	14,1	4,2	29,7	10,7	4,2
Ιδιοκτήτης με στεγαστικό	179,3	18,8	34,9	193,7	17,9	35,1
Ενοικιαστής / Άλλο	18,7	10,8	32,4	15,4	7,1	40,1
Ηλικία οικογενειάρχη						
16 – 34	35,1	18,5	29,0	68,8	14,1	49,2
35 – 44	71,7	17,1	26,5	136,1	16,2	36,4
45 – 54	79,6	17,7	19,8	79,0	14,0	21,3
55 – 64	49,8	14,1	14,3	43,8	10,9	12,2
65 – 74	19,8	12,5	6,5	33,9	10,7	9,3
75 +	17,3	9,1	9,0

Δ10: Δείκτες δανειακής επιβάρυνσης κατά κλιμάκιο εισοδήματος, καθαρής περιουσίας, μεγέθους νοικοκυριού, ιδιοκτησίας και ηλικίας οικογενειάρχη, 2014 (ECB, *The Household Finance and Consumption Survey*, Δεκ. 2016)

νοικοκυριό επιβαρύνεται με χρέος €9,7 χιλ. (διάμεσος). Συνεπώς, σε αυτό το εισοδηματικό κλιμάκιο συγκεντρώνονται, κατά πάσα πιθανότητα αν και όχι αποκλειστικά, τα νοικοκυριά που παρουσίασαν πρόβλημα εξυπηρέτησης του χρέους τους.

Στον Πίνακα **Δ11**, καταγράφονται δείκτες χρηματοδοτικής ασφυξίας για τα νοικοκυριά. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι ενώ το 2009 το 8.8% των νοικοκυριών είχε κάνει αίτηση για δάνειο μέσα στα προηγούμενα τρία χρόνια, το ποσοστό αυτό έχει κατέλθει σε μόλις 2,5% το 2014, ενώ το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν έκανε αίτηση για δάνειο καθώς διέβλεπε αρνητική εξέλιξη όσον αφορά στην έγκρισή του, έχει ανέλθει σε 4,2% το 2014 από 3,3% το 2009. Από τα νοικοκυριά που έκαναν αίτηση για δάνειο μέσα στα προηγούμενα τρία χρόνια, το 2014 ένα ποσοστό 72% δεν έλαβε δάνειο, ή έλαβε μικρότερο ποσό από αυτό που είχε αιτηθεί, έναντι αντίστοιχου ποσοστού 41,4% το 2009. Συνολικά, το ποσοστό των νοικοκυριών που αντιμετωπίζει πρόβλημα στην λήψη δανείου λόγω κακής πιστοληπτικής ικανότητας διαμορφώνεται σε 5%, όταν στην Ιρλανδία είναι 14,7%, στην Ισπανία 11,5%, στην Πορτογαλία 7,1%, στην Κύπρο 9,9%, και στο σύνολο της Ευρωζώνης 8%. Βεβαίως, ενώ το ποσοστό των νοικοκυριών που έκανε αίτηση για δάνειο στην Ελλάδα το 2014 ήταν μόνο 2,5%, στην Ιρλανδία ήταν 28,1%, την Ισπανία 18,4%, την Πορτογαλία 14,4%, την Κύπρο 17,8% και το σύνολο της Ευρωζώνης 18,6%. Τα μεγέθη αυτά συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι η πτώση του εισοδήματος ήταν τόσο δριμεία στην Ελλάδα, και η αβεβαιότητα τόσο μεγάλη, λόγω της κρίσης, που οδήγησε σε κατάρρευση της όποιας ζήτησης, κυρίως για στεγαστικά δάνεια, σε συνδυασμό, βεβαίως, με την εισαγωγή του ΕΝΦΙΑ που κατέστησε την κατοχή των ακινήτων αντοικονομική.

Από τα στοιχεία της έρευνας χρηματοδότησης και κατανάλωσης νοικοκυριών της ΕΚΤ (**Δ12**) προκύπτει ότι το 3,2% των νοικοκυριών στην Ελλάδα, έναντι 5,2% στην Ευρωζώνη ως σύνολο, έχουν καθαρή αρνητική θέση περιουσίας, δηλαδή τα χρέη τους είναι μεγαλύτερα της περιουσίας τους. Παρατηρείται ότι σε όλα τα εισοδηματικά κλιμάκια, ακόμη και στα ανώτατα, υπάρχουν νοικοκυριά που έχουν αρνητική καθαρή

Δ11: Εμπόδια στη λήψη δανείου (ECB, *The Household Finance and Consumption Survey*, Δεκ. 2016)

% νοικοκυριών	Ελλάδα		Ευρωζώνη	
	2009	2014	2009	2014
Έκαναν αίτηση για δάνειο την τελευταία 3ετία	8,8	2,5	23,0	18,6
Δεν έκαναν αίτηση λόγω διαφανόμενης αρνητικής απάντησης	3,3	4,2	6,1	6,4
Πήραν αρνητική απάντηση ή μειωμένο ποσό	41,4	72,0	16,4	13,3
Με περιορισμένη δανειοληπτική ικανότητα	6,0	5,0	8,1	8,0

Δ12: Ποσοστό νοικοκυριών που έχει αρνητική καθαρή περιουσία, 2014 (ECB, *The Household Finance and Consumption Survey*, Δεκ. 2016)

	Ελλάδα	Ευρωζώνη
Σύνολο	3,2	5,2
Εισόδημα		
Χαμηλότερο 20%	4,6	6,8
20 – 40	2,5	5,4
40 – 60	3,7	6,4
60 – 80	3,5	4,2
80 – 90	1,7	4,1
90 – 100%	1,9	2,9
Μέγεθος νοικοκυριού		
1	2,6	6,2
2	2,5	4,1
3	3,7	5,3
4	3,9	4,8
5 +	5,5	7,0
Κατάσταση ιδιοκτησίας		
Ιδιοκτήτης	0,4	0,2
Ιδιοκτήτης με στεγαστικό	12,7	5,5
Ενοικιαστής / Άλλο	5,3	10,5
Ηλικία οικογενειάρχη		
16 – 34	4,3	12,4
35 – 44	5,5	7,2
45 – 54	4,9	4,9
55 – 64	2,8	3,5
65 – 74	1,3	2,1
75 +	0,0	1,4

Τα ελληνικά νοικοκυριά κατά κανόνα δεν είναι υπερχρεωμένα, αν και συναντούν μεγαλύτερη δυσκολία στην εξυπηρέτηση των δανείων τους, και η ρευστότητα τους είναι πολύ πιο συμπιεσμένη, σε σχέση με τα νοικοκυριά στην Ευρωζώνη.

θέση περιουσίας, η οποία κορυφώνεται σε περιπτώσεις που ο οικογενειάρχης είναι ιδιοκτήτης σπιτιού και εξυπηρετεί στεγαστικό δάνειο, είναι σχετικά νεότερος σε ηλικία και έχει μεγαλύτερη οικογένεια.

Από τον Πίνακα Δ13, προκύπτει επίσης ότι το 2014 μόνο το 13,5% των νοικοκυριών στην Ελλάδα, έναντι του 45,1% στην Ευρωζώνη, έχει τη δυνατότητα να αποταμιεύει σε τακτική βάση. Το ποσοστό αυτό είναι το χαμηλότερο στην Ευρωζώνη. Αντιστοίχως, το ποσοστό των νοικοκυριών που δηλώνουν ότι μπορούν να ζητήσουν οικονομική βοήθεια από φίλους ή συγγενείς είναι 36,4% στην Ελλάδα, έναντι 52,3% στην Ευρωζώνη, που είναι το τρίτο χαμηλότερο ποσοστό στις χώρες της Ευρωζώνης. Σημειώνεται ότι το 2009, πριν από την κρίση, το ποσοστό των ελληνικών νοικοκυριών που μπορούσε να αποταμιεύει ήταν 21,9% (δεύτερο χαμηλότερο πάνω από την Πορτογαλία), έναντι 41,2% στην Ευρωζώνη. Πιο έντονη είναι η διαφορά όσον αφορά στο ποσοστό των νοικοκυριών που δηλώνουν ότι μπορούν να ζητήσουν οικονομική βοήθεια από φίλους ή συγγενείς, που πριν την κρίση (2009) ήταν 59,4%. Η μεγάλη πτώση του ποσοστού αυτού στο 36,4% το 2014, καταδεικνύει ανάγλυφα την μιζέρια που βιώνουν τα ελληνικά νοικοκυριά λόγω της παρατεταμένης ύφεσης. Σε κάθε περίπτωση, παρατηρείται ότι στην Ελλάδα το ποσοστό των νοικοκυριών που μπορούν να αποταμιεύσουν στο κατώτατο εισοδηματικά 20% κλιμάκιο, είναι μόλις 7,2%, και 29,3% στο ανώτατο 20%, ενώ η δυνατότητα για αποταμίευση επηρεάζεται αρνητικά εάν ο οικογενειάρχης είναι ιδιοκτήτης σπιτιού και εξυπηρετεί στεγαστικό δάνειο, είναι πιο νέος ή πιο ηλικιωμένος, και εάν το νοικοκυριό αποτελείται από λιγότερα ή περισσότερα των 2 ατόμων.

Το 2014 μόνο το 13,5% των νοικοκυριών στην Ελλάδα, έναντι του 45,1% στην Ευρωζώνη, έχει τη δυνατότητα να αποταμιεύει σε τακτική βάση.

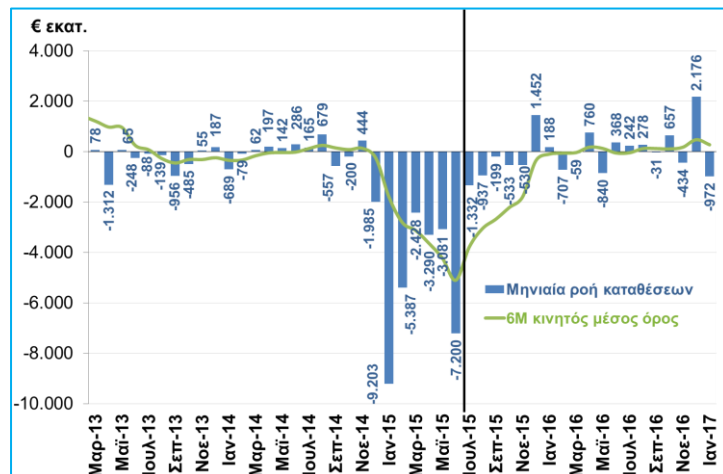
Δ13: Ποσοστό νοικοκυριών που έχουν τη δυνατότητα να αποταμιεύουν σε τακτική βάση κατά κλιμάκιο εισοδήματος, καθαρής περιουσίας, μέγεθος νοικοκυριού, ιδιοκτησία και ηλικία οικογενειάρχη, 2014 (ECB, *The Household Finance and Consumption Survey*, Δεκ. 2016)

	Ελλάδα	Ευρωζώνη
Σύνολο	13,5	45,1
Εισόδημα		
Χαμηλότερο 20%	7,2	36,5
20 – 40	8,5	44,2
40 – 60	10,1	44,4
60 – 80	16,1	47,3
80 – 90	22,0	51,2
90 – 100%	29,3	56,1
Καθαρή περιουσία		
Χαμηλότερο 20%	7,5	35,9
20 – 40	14,4	43,1
40 – 60	12,0	46,1
60 – 80	16,0	48,6
80 – 90	17,9	51,8
90 – 100%	17,4	52,5
Μέγεθος νοικοκυριού		
1	13,2	44,6
2	17,1	47,1
3	12,6	45,0
4	11,2	44,0
5 +	7,1	40,9
Κατάσταση ιδιοκτησίας		
Ιδιοκτήτης	16,0	47,9
Ιδιοκτήτης με στεγαστικό	8,5	43,9
Ενοικιαστής / Άλλο	10,1	42,9
Ηλικία οικογενειάρχη		
16 – 34	8,3	42,5
35 – 44	12,3	43,4
45 – 54	10,7	44,4
55 – 64	13,7	44,9
65 – 74	16,1	46,5
75 +	19,8	49,8

Οι αποταμιεύσεις των νοικοκυριών στο τραπεζικό σύστημα παρουσιάζουν, μετά την έναρξη της κρίσης το 2009, μία σημαντική καθοδική πορεία, όχι μόνο λόγω της ραγδαίας πτώσης των εισοδημάτων, αλλά κυρίως λόγω της μεγάλης αβεβαιότητας σχετικά με την παραμονή ή όχι της χώρας στην Ευρωζώνη. Πιο πρόσφατα, οι καταθετικές ροές, έχουν επηρεασθεί από την μεγάλη αβεβαιότητα που κυριάρχησε από τον Νοέμβριο του 2014 και μέχρι τον Ιούνιο του 2015, όταν οι καθαρές εκροές καταθέσεων των νοικοκυριών ανήλθαν σταδιακά σε €32.6 δισ., όσο δεν έκλειναν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ θεσμών και κυβέρνησης, αναγκάζοντας τα δύο μέρη να συμφωνήσουν στην επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων για να μην φεύγουν στο εξωτερικό τα λεφτά που έδινε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στις ελληνικές τράπεζες για να καλύψει την διαφορά μεταξύ καταθέσεων και χορηγήσεων, το λεγόμενο εμπορικό κενό των τραπεζών. Με την επιβολή των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, ανακόπηκε εν πολλοίς η έξοδος καταθέσεων των νοικοκυριών από το τραπεζικό σύστημα, και με την εφαρμογή του 3ου Μνημονίου άρχισαν οι ροές να γίνονται θετικές, ιδίως μετά την ολοκλήρωση της 1^{ης} αξιολόγησης την άνοιξη του 2016. Συνολικά, πάντως, μετά τον Ιούνιο 2015 και μέχρι και τον Ιανουάριο του 2017, οι σωρευτικές καθαρές καταθετικές ροές των νοικοκυριών ήταν ελαφρά αρνητικές (-€0,5 δισ.), έναντι καθαρών εκροών ύψους €36,2 δισ. που είχαν προηγηθεί της επιβολής των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων τον Ιούνιο 2015 (Δ14). Έτσι, λοιπόν, 19 μήνες μετά την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, τα υπόλοιπα των καταθέσεων των νοικοκυριών παραμένουν ουσιαστικώς αμετάβλητα, παρά την εφαρμογή του 3^{ου} Μνημονίου. Σε κάθε περίπτωση, οι σημειούμενες καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των αξιολογήσεων της πορείας του προγράμματος δεν συμβαδίζουν στην εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης, γεγονός που προσιωνίζεται απομάκρυνση των προοπτικών πρόσβασης στις αγορές εάν δεν ανατραπεί η εμφανής αδυναμία ιδιοκτησίας του προγράμματος από την ελληνική κυβέρνηση.

Δ14: Καταθέσεις νοικοκυριών
(Τράπεζα της Ελλάδος, Ιαν. 2017)

Πιο πρόσφατα, οι καταθετικές ροές, έχουν επηρεασθεί από την μεγάλη αβεβαιότητα που κυριάρχησε από τον Νοέμβριο του 2014 και μέχρι τον Ιούνιο του 2015, όταν οι καθαρές εκροές καταθέσεων των νοικοκυριών ανήλθαν σταδιακά σε €32.6 δισ., όσο δεν έκλειναν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ θεσμών και κυβέρνησης, αναγκάζοντας τα δύο μέρη να συμφωνήσουν στην επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων για να μην φεύγουν στο εξωτερικό τα λεφτά που έδινε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στις ελληνικές τράπεζες για να καλύψει την διαφορά μεταξύ καταθέσεων και χορηγήσεων.

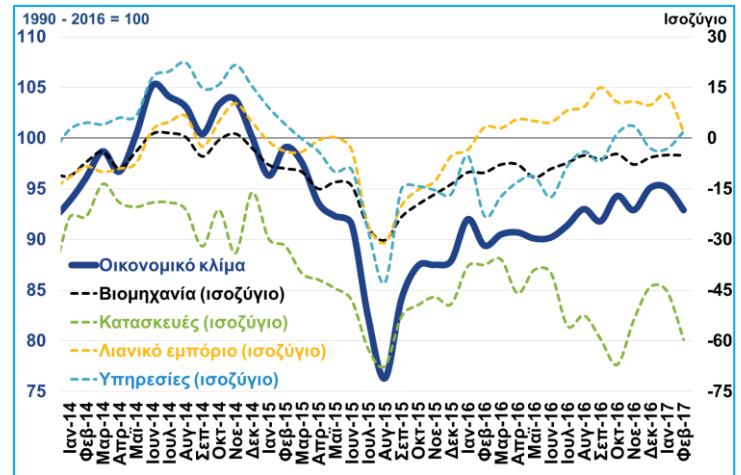

Οικονομικές εξελίξεις

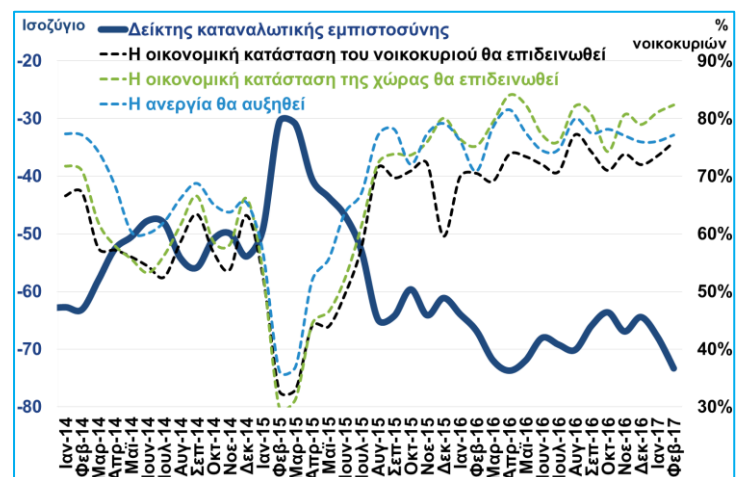
Οικονομικό κλίμα: Η σημαντική επιδείνωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, για 2^ο συνεχόμενο μήνα, τον Φεβρουάριο του 2017, συνέβαλε κυρίως στην υποχώρηση του οικονομικού κλίματος, το οποίο επέστρεψε στο επίπεδο του Νοεμβρίου 2016. Ο δείκτης οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε στις 92,9 μονάδες (από 95,1 μονάδες τον προηγούμενο μήνα), με τις θετικές προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο να περιορίζονται σημαντικά, ενώ στις υπηρεσίες το σχετικό ισοζύγιο θετικών – αρνητικών εκτιμήσεων βελτιώθηκε και στη βιομηχανία παρέμεινε αμετάβλητο (**Δ15**). Πιο αναλυτικά, στη βιομηχανία οι εκτιμήσεις για το επίπεδο των νέων παραγγελιών δεν παρουσίασαν μεταβολή, ενώ βελτιώθηκαν οριακά οι παραγγελίες για εξαγωγές. Αντίθετα, οι προσδοκίες για την εξέλιξη της παραγωγής το επόμενο διάστημα εμφανίζονται βελτιωμένες, όπως και οι προβλέψεις για την απασχόληση. Στο λιανικό εμπόριο, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις πωλήσεις το προηγούμενο τρίμηνο, καθώς επίσης και οι προβλέψεις τους για την εξέλιξή τους το επόμενο τρίμηνο, παρουσιάζουν αισθητή επιδείνωση και οι προσδοκίες για την απασχόληση υποχωρούν. Παρόλα αυτά, τα σχετικά ισοζύγια εξακολουθούν να διαμορφώνονται σε θετικό επίπεδο. Ανάλογη περίπτωση εικόνα παρουσιάζεται και στις κατασκευές, ενώ στις υπηρεσίες το κλίμα βελτιώνεται ελαφρά, με τις επιχειρήσεις να εμφανίζονται περισσότερο αισιόδοξες αναφορικά με την εξέλιξη της ζήτησης το επόμενο διάστημα, χωρίς ωστόσο να βελτιώνονται ταυτόχρονα και οι προβλέψεις τους για την απασχόληση.

Από την πλευρά των καταναλωτών, καταγράφεται έντονη απαισιοδοξία για την οικονομική τους κατάσταση το επόμενο διάστημα, όπως επίσης για τη γενικότερη οικονομική κατάσταση και την εξέλιξη της ανεργίας (**Δ16**). Ως εκ τούτου, ο δείκτης εμπιστοσύνης υποχωρεί τον Φεβρουάριο του 2017 στις -73,3 μονάδες, στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 10 μηνών και σε ένα από τα χαμηλότερα επίπεδα ιστορικά.

Δ15: Δείκτες οικονομικού κλίματος
(EE - DG ECFIN, Φεβ. 2017)

Δ16: Καταναλωτική εμπιστοσύνη
(EE - DG ECFIN, Φεβ. 2017)

Η σημαντική επιδείνωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, για 2^ο συνεχόμενο μήνα, τον Φεβρουάριο του 2017, συνέβαλε κυρίως στην υποχώρηση του οικονομικού κλίματος.

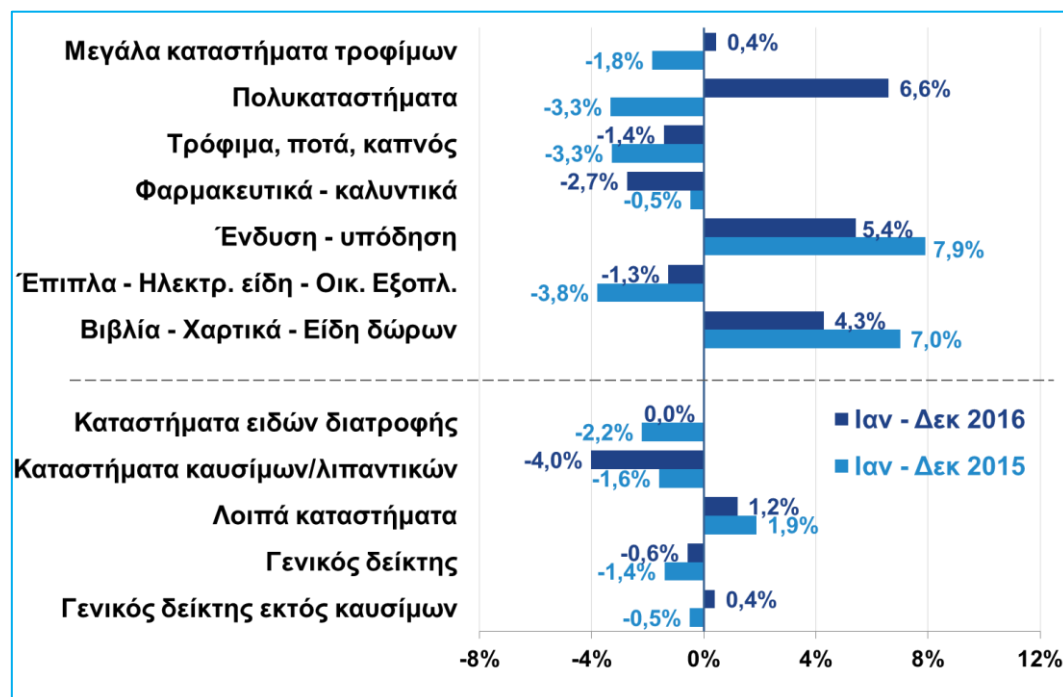

Λιανικές πωλήσεις: Η ανάκαμψη του όγκου λιανικών πωλήσεων πλην καυσίμων από το 3ο τρίμηνο του 2016 (+3,7%) αποδυναμώθηκε ελαφρά το τελευταίο τρίμηνο του 2016 (+2,3%), λόγω της υποχώρησης που σημειώθηκε τον Δεκέμβριο 2016 (-0,9%). Την ίδια ώρα, το 4^ο τρίμηνο του 2016 ο δείκτης κύκλου εργασιών στο χονδρικό εμπόριο κατέγραψε αρνητική μεταβολή κατά -2%, έναντι θετικής μεταβολής +2,8% το προηγούμενο τρίμηνο (Δ17). Στο σύνολο του 2016 ο όγκος λιανικών πωλήσεων πλην καυσίμων αυξήθηκε οριακά (+0,4%, έναντι μείωσης -0,5% το 2015). Ιδιαίτερα θετικά κινήθηκαν οι πωλήσεις των πολυκαταστημάτων (+6,6%), των καταστημάτων ειδών ένδυσης και υπόδησης (+5,4%) και βιβλίων, ειδών δώρου και προϊόντων τεχνολογίας (+4,3%). Οι πωλήσεις ειδών διατροφής παρέμειναν αμετάβλητες σε σύγκριση με το 2015, ενώ πτώση σημειώθηκε στα φάρμακα – καλλυντικά (-2,7%) και τα καύσιμα (-4,0%, Δ18).

Κύκλος εργασιών στον τομέα των αυτοκινήτων: Η μεγάλη άνοδος των πωλήσεων στον τομέα του αυτοκινήτου (χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών) κατά το 2^ο και 3^ο τρίμηνο του 2016, ανακόπηκε το τελευταίο τρίμηνο του έτους, σημειώνοντας πτώση -2%, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Οι πωλήσεις

του συγκεκριμένου κλάδου κινούνται έντονα ανοδικά κατά την τελευταία τριετία, καθώς το 2016 καταγράφεται αύξηση +7,3%, επιπλέον αύξησης +7,7% το 2015 και +18,7% το 2014. Στην εξέλιξη αυτή συμβάλλει θετικά η άνοδος του τουρισμού, με τα αυτοκίνητα να αγοράζονται από τις εταιρίες ενοικίασης.

Δ17: Όγκος λιανικών πωλήσεων κατά κατηγορία καταστημάτων (ΕΛΣΤΑΤ, Δεκ. 2016)

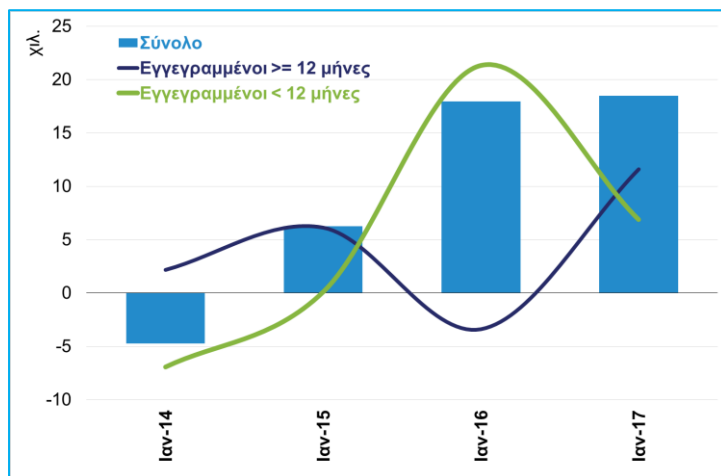
Δ18: Όγκος λιανικών πωλήσεων κατά κατηγορία καταστημάτων (ΕΛΣΤΑΤ, Δεκ. 2016)

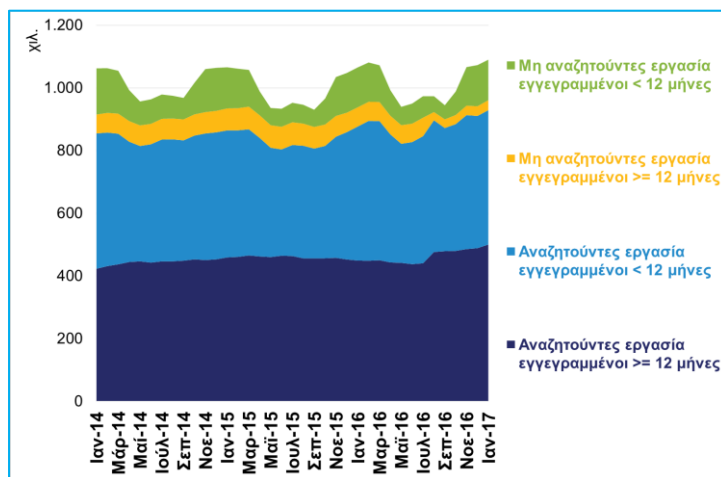
Αγορά εργασίας: Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, οι εγγεγραμμένοι άνεργοι που αναζητούν εργασία αυξήθηκαν κατά 18,5 χιλ. άτομα περίπου τον Ιανουάριο του 2017, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα και ανήλθαν στους 928.962. Από αυτούς, οι 500.401 (53,9%) είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο του ΟΑΕΔ για χρονικό διάστημα ίσο ή και περισσότερο των 12 μηνών και οι 428.561 (46,1%) είναι εγγεγραμμένοι για χρονικό διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Η αύξηση του Ιανουαρίου 2017 οφείλεται κυρίως στους μακροχρόνια άνεργους (+11,6 χιλ.) και δευτερευόντως στους νέους άνεργους (+6,9 χιλ.), ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι η αντίστοιχη αύξηση του αριθμού νέων ανέργων τον Ιανουάριο του 2016 ήταν σημαντικά μεγαλύτερη (+21,3 χιλ. **Δ19**). Επίσης, παρατηρείται ότι το φθινόπωρο του 2016 μειώθηκε σημαντικά ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων που δεν αναζητούν εργασία και αυξήθηκε αντίστοιχα ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων που αναζητούν εργασία (**Δ20**). Η εξέλιξη αυτή συνδέεται ενδεχομένως με υποβολή αιτήσεων ένταξης στα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας σε δήμους από μακροχρόνια άνεργους που πριν δεν αναζητούσαν εργασία.

Τιμές: Ανοδικά κινήθηκαν οι τιμές παραγωγού στη βιομηχανία τον Ιανουάριο του 2017, με τον γενικό δείκτη να καταγράφει αύξηση +9,7% (έναντι πτώσης -7,3 τον Ιανουάριο του 2016), κυρίως λόγω της αύξησης των τιμών στα ενεργειακά αγαθά (+25,4%). Αντίθετα, αμετάβλητος παρέμεινε ο δείκτης τιμών υλικών κατασκευής νέων κατοικιών, με την άνοδο των τιμών πετρελαίου κίνησης (+28,6%) να αντισταθμίζει τη μείωση που καταγράφεται σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες υλικών.

Δ19: Μηνιαία μεταβολή αριθμού εγγεγραμμένων ανέργων αναζητούντων εργασία Ιανουαρίου 2014 – 2017 (ΟΑΕΔ, Ιαν. 2017)

Δ20: Εξέλιξη του αριθμού εγγεγραμμένων ανέργων κατά κατηγορία (ΟΑΕΔ, Ιαν. 2017)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€435_{δισ.}
72% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€58_{δισ.}
44% συνόλου*

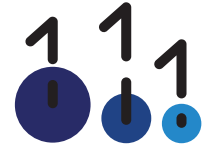
ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€77_{δισ.}
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€2,4_{δισ.} **
44% κερδών***

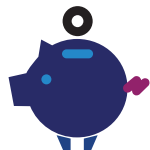
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

220.000

ΜΙΣΘΟΙ

€4,6_{δισ.}

**ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ
ΕΙΣΦΟΡΕΣ**

€2_{δισ.}

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,6_{δισ.}

*Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ
** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων
*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
Τ: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

